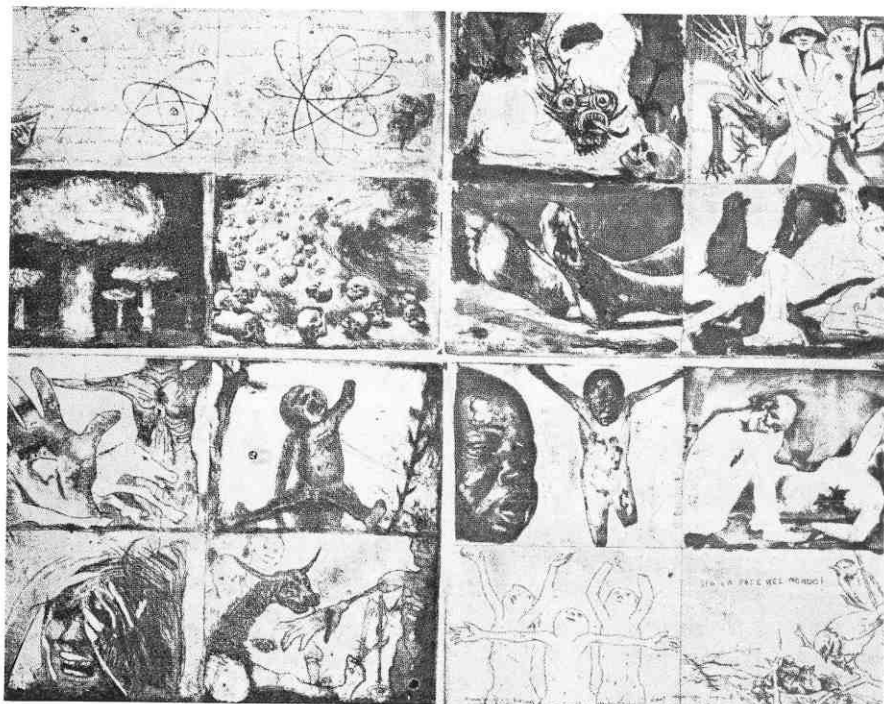

skopska likovna kronika

Ijubica damjanovska

izložba likovnih umjetnika iz ferrare umetnička galerija 22. 3—1. 4. 1971.

Društvo likovnih umjetnika Makedonija organiziralo je izložbu Udruženja za kulturu Italije — ARCI, na kojoj je svoja djela prezentiralo 11 suvremenih talijanskih umjetnika iz Ferrare. Ona je realizirana na bazi reciprociteta za izložbu makedonske suvremene umjetnosti u Ferrari u toku 1969. Na izložbi su bila zastupljena djela ferarskih umjetnika koji se generacijski, stilski, a i po svojoj tematskoj opredijeljenosti veoma razlikuju. Neki od izlagača već su afirmirani umjetnici u svojoj zemlji, sudionici na najznačajnijim likovnim manifestacijama u Italiji: Bijenalu u Veneciji (Virgili, Orzati), ili Kvadrinenalu u Rimu (Orzati, Giuchini, Goberti, Virgili). Baš zbog toga što je bila ograničena na djela umjetnika iz određenog područja Italije, izložba nije mogla dati kompletan uvid u suvremene likovne tendencije u talijanskoj umjetnosti, ali je značajna već zbog toga

što se njome proširuju mogućnosti daljnjeg međusobnog upoznavanja makedonskih i talijanskih umjetnika.

Skulptori Virgili i Giuchini pripadaju najstarijoj generaciji likovnih umjetnika u Ferrari. Njihov opus proizlazi iz koncepcija akademskog realizma i futurizma u Italiji. Predstavnici su srednje generacije Orzati i Fioravante. Orzati se, osim slikarstvom, bavi i grafikom, u kojoj ostvaruje djela tematski angažirana i stilski nadrealistički obojena. Najbrojniji su na izložbi mladi umjetnici: Guidi, Goberti, Bonara, Mastelari, Gianaleto, Fabriano i Giani. Oni još traže svoju individualnost u mnogobrojnim stilskim orijentacijama: neofiguraciji, neorealizmu, ekspresivnoj figuraciji i dr. Međutim, za većinu njih karakteristično je sve češće opredjeljivanje za teme koje danas potresaju suvremeno čovječanstvo sa svim njegovim suprot-

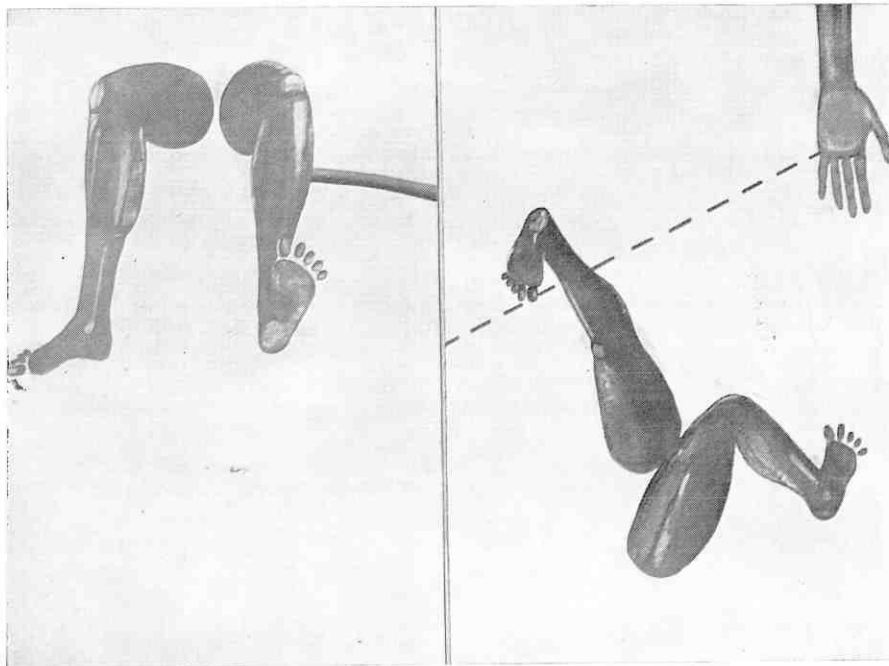
nostima i apsurdima, kao što su socijalni motivi, protest protiv termonuklearnog rata, kozmički letovi i dr.

poklonjena djela

muzej na savremena umjetnost 2. 4—11. 5. 1971.

Ovo je prva izložba kojom je Muzej suvremene umjetnosti u Skopju započeo svoju izložbenu aktivnost u novoj zgradi. Od ukupno 107 djela, koliko je Muzej dobio kao poklon u toku 1970., napravljena je selekcija i sastavljena izložba od oko 40 eksponata. Zastupljeni su umjetnici-darovaoci iz Francuske, Portugala, Čehoslovačke, Poljske, Venezuele, SAD, Velike Britanije, Jugoslavije i dr. Izložena djela čine malu panoramu, uvid u slikarsku, skulptorsku i grafičku produkciju u svjetskoj umjetnosti posljednjih nekoliko godina. Ta produkcija nosi u sebi sve one revolucionarne promjene koje nastaju u domeni likovnih umjetnosti. Umjetnici sve temeljitije svladavaju mnogobrojna tehnička i tehnološka iskustva. Nauka i umjetnost imaju sve više dodirnih točaka. Stari klasični slikarski i skulptorski materijali (ulje, drvo, mramor i dr.) zamjenjuju se novim izražajnim sredstvima. Upotreba akriličnih boja, najrazličitijih vrsta, sintetičkih masa, željeza, aluminijska i dr., uz pomoć različitih tehnika zavarivanja, kovanja, lijevanja itd. omogućuju veoma širok dijapazon bogatih plastičnih formi. Tako umjetnici, više ili manje, nose zajedničke oznake ovog doba industrije i tehnike. Na ovoj se izložbi to najbolje primjećuje. Malokad će promatrač naići na sliku ili skulpturu u klasičnom smislu te riječi.

Najviše darovalaca ima iz Francuske, ali ne samo Francuza nego i onih iz drugih zemalja koji žive u Parizu. Većinom su to već afirmirani umjetnici, koji su svoja djela izlagali na Majskom salonu i Bijenalu mladih u Parizu. Njihova

djela nose odlike različitih stilskih orijentacija: nove figuracije djela Petera Valentiner, Bernarda Dreyfusa, Jacquesa Lamyja (Francuska), Joána Rabascalla (Španjolska), Josefa Jankoviča (Čehoslovačka), Klaus Schultzea (Njemačka); pop-arta djela Gérarda Titusa Carmela, Yannisa Gaitisa, François Poyeta (Francuska) i dr.; apstrakcije u više varijanti djela Justina Alveza (Portugal), Gérarda Massabuaua (Francuska).

Grafička produkcija zastupljena je s nekoliko otisaka istaknutih umjetnika koji su stilski bliski op-artu, umjetnosti oštih rubova i novoj apstrakciji. Među njima su i dvije serigrafije Victora Vasarelyja i Rafaela Sotoa (poklon Galerije suvremene umjetnosti iz Zagreba), umjetnika koji su već ušli u povijest suvremene svjetske umjetnosti. Bliski su im Aleksandar Srnec (Jugoslavija) i Bob Bonies (Holandija). Na izložbi su bile zastupljene i dvije nadrealističke vizije u tehnici bakropisa Virgillija Nevjestića, nova figuracija u otiscima Marka Kršmanovića i Boška Karanovića (Jugoslavija), Sipke

Huismansa (Holandija) i ofset-litografija Joana Rabascalla (Francuska).

nove frangovski

umetnička galerija 15. 4—30. 4. 1971.

Mladim makedonskim umjetnicima, koji svojim dosadašnjim radom obećavaju zrelija umjetnička ostvarenja, pripada i akademski slikar Nove Frangovski. Posljednjih nekoliko godina on se sve češće javlja na likovnim izložbama u Republici, a ove godine sudjelovao je i na VI. bijenalu mladih na Rijeci. Godine 1969. dobio je drugu nagradu za slikarstvo na tematskoj izložbi »25 godina ASNOM-a«.

Na svojoj drugoj samostalnoj izložbi u Umetničkoj galeriji u Skopju Frangovski izlaže djela nastala posljednjih nekoliko godina (1968. do 1971.).

Frangovski njeguje slikarstvo koje nema pretenzija da bude dopadljivo i da se nameće svojom vizuelnom ljepotom, nego prenosi odre-

denu umjetnikovu poruku. Ta je poruka uvjetovana dubljom zainteresiranošću za figuru postavljenu u ambijent naše suvremene sredine. Individualnom interpretacijom te sredine on se izdvaja iz redova mladih makedonskih umjetnika. Njegovo je slikarstvo autentičan izraz duha i sudbine našega vremena, a njime autor transponira i svoje intimne poruke i opservacije.

Kompoziciju izgrađuje na monokromnoj, najčešće bijeloj površini i, obraćajući posebnu pažnju crtežu, uz upotrebu mnoštva grafičkih elemenata, uspješno povezuje simplificiranu i stiliziranu figuru s bizarnim ambijentom. Maksimalno reducira detalje, usmjerujući pažnju često samo na jedan dio figure. Ali ta redukcija ne eliminira kod Frangovskog tragove realnog. Blizak novoj figuraciji, koju u posljednje vrijeme prihvaća sve više mladih makedonskih umjetnika, Frangovski joj daje svoj specifičan ekspresionističko-nadrealistički oblik.

boro mitrikeski

umetnička galerija 5. 5.—20. 5. 1971.

Svoj prvi uspješni nastup, samostalnu izložbu, ostvario je akademski kipar Boro Mitrikeski još 1965. u organizaciji Muzeja suvremene umjetnosti u Skopju. Za tu izložbu dobio je najviše priznanje, Oktobarsku nagradu SR Makedonije za skulpturu. U dužem intervalu — pet godina — do njegove druge samostalne izložbe u svibnju o, g., on nije bio odsutan iz likovnog života. Redovitim sudjelovanjem na grupnim izložbama suvremene makedonske umjetnosti potvrđivao je svoju stvaralačku prisutnost.

U to razdoblje između dviju samostalnih izložaba u Skopju pada nekoliko njegovih uspješnih realizacija i nastupa, kao što su zajednička izložba s Vančom Georgievim u Novom Sadu 1967., skulptura u slobodnom prostoru u krugu Skopske željezare 1967., spomenik Ženi-borcu u središtu Skopja 1970. i dr. Mitrikeski je dobio i nagradu Nereških majstora na Jesenjoj izložbi DLUM-a 1968., i nagradu likovnog salona Struških večeri poezije za reljef Klimenta Ohridskog u Strugi 1969.

Svi su ti nastupi i dobivena priznanja zapravo bili priprema za njegovu najnoviju izložbu. Ovaj put je skulptorska produkcija Mitrikeskog predstavljena djelima nastalim u posljednje dvije godine. Izložio je 23 skulpture izvedene u drvu i mramoru. U nešto širem spektru stilskih opredjeljenja u suvremenoj makedonskoj skulpturi Mitrikeski ostaje dosljedan svojim likovno-estetskim preokupacijama još od početka svog stvaralaštva, dosljedan njegovanju figure. Njegova plastika, humanistička u svojoj inspiraciji, realistička je stilska varijanta u načinu modificiranja masa. On nastoji ostvariti sintezu plastičnih elemenata, sintezu koja vodi kidanju s realističkom koncepcijom u klasičnom smislu te riječi, pri čemu svoju skulpturu oblikuje blagom stilizacijom formi. Stilizacijom i nastojanjem da simplificira i oslobodi svoju skulpturu svih nepotrebnih detalja postiže maksimalnu jednostavnost formi. Taj postupak autora daje njegovoj plastici pečat spontanosti i senzibilnosti. Njegove su skulpture statične ili sa suzdržanim pokretom, najčešće postavljene u blagoj dijagonali. U svojoj kompoziciji »Konjanik« Mitrikeski je pokušao izraziti dinamiku pokreta. Najčešće radi pojedinačne figure, rjeđe kompozicije. Lik je shematiziran i sveden na najosnovnije rudimentarne forme. Posebno zainteresiran za čovječje tijelo, on izvodi aktove u najrazliči-

tijim stavovima, torza, grupne kompozicije s najviše dvije figure, pokušavajući pritom istaći posebna psihološka stanja iščekivanja, razmišljanja, bola i usamljenosti.

Još u početku svoga stvaralaštva Mitrikeski je bio orijentiran na drvo kao primarni materijal u oblikovanju svojih plastika. Tim materijalom on suvereno vlada, vješto iskorištavajući strukturu i oblik drva. Posljednjih godina Mitrikeski se orijentirao na mramor, zadržavajući isti način oblikovanja. Međutim, njegove skulpture izrađene u mramoru nemaju onu intimnost, toplinu i senzibilnost kojom se odlikuje njegova drvena plastika.

150

Možda će biti potreban duži period rada da potpuniye svlada taj materijal.

U ovom kontekstu interesa za figuru, Mitrikeski se sa posebnom pažnjom i ljubavlju vraća temama iz naše bliže i dalje prošlosti, ostvarujući likove povijesnih ličnosti. Na izložbi su prikazane dvije varijante lika Klimenta Ohridskog, od kojih jedna izvedena u reljefnoj tehnici, zatim lik Ćirila Pejčinovića, grupna kompozicija braće Ćirila i Metoda. Svojim impresivnim stavom, psihološkom produbljenošću i vješto nanesenom patinom te skulpture nose u sebi stanovit arhajski prizvuk.

